

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/1794,Twarze-katowickiej-bezpieki-Katowice-30-marca-2007-r.html>
08.04.2026, 16:19

„Twarze katowickiej bezpieki” - Katowice, 30 marca 2007 r.

30.03.2007

30 marca 2007 na Rynku w Katowicach nastąpiło otwarcie wystawy „Twarze katowickiej bezpieki”, przygotowanej przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Katowicach.

Otwarcia wystawy dokonał Andrzej Sikora - dyrektor Oddziału IPN w Katowicach. Następnie głos zabrał wiceprezydent Katowic Michał Luty. Podczas otwarcia rozdawany był folder wystawowy, zawierający krótki rys historyczny aparatu bezpieczeństwa oraz biogramy kilkudziesięciu funkcjonariuszy katowickiego UB/SB.

Po zwiedzeniu ekspozycji uczestnicy udali się do pobliskiego kina „Światowid”, gdzie odbyła się projekcja filmu dokumentalnego „Bezpieka - pretorianie komunizmu”.

W uroczystości, nad którą patronat prasowy sprawował „Dziennik Zachodni”, wzięli udział między innymi przedstawiciele władz miejskich, wojewódzkich, Kuratorium Oświaty, Stowarzyszenia „Pokolenie”, Stowarzyszenia „Pokolenia NZS”, Chorągwi Śląskiej ZHP, Społecznego Komitetu Pamięci Górników Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek” w Katowicach poległych 16 grudnia 1981 roku, NSZZ Solidarność, przedstawiciele środowisk represjonowanych i internowanych w okresie PRL oraz przedstawiciele świata mediów.

Wystawę będzie można oglądać do 19 kwietnia 2007 roku.

Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Katowicach zorganizowano w końcu stycznia 1945 roku. MBP przysłało do Katowic grupę inicjatywną (liczącą 61 funkcjonariuszy) z kpt. Józefem Jurkowskim na czele, której zadaniem było tworzenie struktur UB na tym terenie. Siedzibą WUBP stał się budynek zlokalizowany na rogu ulic Powstańców i Lompy, w którym w czasie okupacji niemieckiej rezydowało gestapo.

Do 1956 r. funkcję szefów katowickiego aparatu bezpieczeństwa sprawowało łącznie 8 funkcjonariuszy. Spośród nich kilku zrobiło prawdziwe kariery, jak Józef Kratko, który został dyrektorem Departamentu IV MBP (odpowiedzialnego za kontrolę gospodarki), Stefan Antosiewicz (późniejszy wiceminister spraw wewnętrznych) oraz Franciszek Szlachcic, który po opuszczeniu Katowic był m.in. ministrem spraw wewnętrznych i wicepremierem rządu.

Praca WUBP została zorganizowana w wydziałach; odpowiadały im referaty działające w poszczególnych Miejskich i Powiatowych Urzędach Bezpieczeństwa Publicznego, tworzących terenową sieć aparatu bezpieczeństwa w województwie śląskim/katowickim.

Kadry aparatu bezpieczeństwa w województwie śląskim (od 1950 r. - katowickim, a od 1953 r. - stalinogrodzkim) wywodziły się przede wszystkim spośród mieszkańców Zagłębia Dąbrowskiego i innych obszarów Polski Centralnej. Nie zatrudniano prawie wcale rdzennej ludności śląskiej z powodu podejrzeń o proniemieckie sympatie. Szczyt rozwoju liczebnego katowicki UB osiągnął w 1951 roku.

Pod koniec 1954 r. MBP zostało zlikwidowane, a jego kompetencje podzielono pomiędzy Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Komitet do spraw Bezpieczeństwa Publicznego, który przejął część kadr i zadań dawnego aparatu bezpieczeństwa. 28 listopada 1956 r. Komitet ds. BP został zlikwidowany, a podległe mu jednostki wcielono do MSW.

Przemiany w aparacie bezpieczeństwa dokonały się oczywiście także w województwie katowickim.

Po wchłonięciu Wojewódzkiego Urzędu ds. BP przez MO, w kierownictwie Komendy Wojewódzkiej MO znaleźli się trzej zastępcy komendanta MO ds. SB. Nie było to regułą w skali kraju, gdzie na ogół tworzone tylko jedno stanowisko zastępcy komendanta wojewódzkiego ds. SB, lecz w województwie katowickim zdecydowano się na inne rozwiązanie ze względu na jego znaczenie gospodarcze, liczbę mieszkańców i specyficzne problemy związane z postawami części rdzennej ludności śląskiej.

W składzie katowickiego pionu SB znalazło się początkowo tylko kilka wydziałów, jednak ich liczba stopniowo wzrastała wraz z postępującym rozwojem organów bezpieczeństwa i ich roli w kontrolowaniu poszczególnych dziedzin funkcjonowania państwa.

Na szczeblu powiatowym funkcjonowały referaty do spraw bezpieczeństwa przy komendantach powiatowych MO (od 1967 r. – referaty ds. SB). W wyniku reformy administracyjnej kraju 1 czerwca 1975 r. utworzono 30 nowych województw; powołano przy nich też Komendy Wojewódzkie MO (m.in. w Bielsku-Białej i Częstochowie). Zlikwidowano wówczas powiaty, a wraz z nimi działające przy komendach powiatowych MO referaty ds. SB. Zamiast nich utworzono przy zachowanych komendach MO grupy operacyjne, podlegające poszczególnym wydziałom SB przy Komendzie Wojewódzkiej MO. Zniesienie stałych struktur organów bezpieczeństwa na poziomie lokalnym spowodowało lukę w systemie organizacyjnym SB, która stała się widoczna zwłaszcza w czasie tworzenia się i rozwoju opozycji politycznej. W 1983 r. powstała zatem sieć komend rejonowych i miejskich MO (przemianowanych latem tego roku na rejonowe i miejskie urzędy spraw wewnętrznych), przy których ponownie zaczęli działać zastępcy komendantów ds. SB oraz piony SB. KW MO w Katowicach została wówczas przemianowana na Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Katowicach.

Kadry SB województwa katowickiego, choć daleko mniej liczne niż w latach 1945-1955, stopniowo rosły, by osiągnąć apogeum w latach osiemdziesiątych.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

